

СВОБОДАТА НА
УКРАЇНА

THE FREEDOM OF UKRAINE

Edited by
Georgy FOTEV
Moris FADEL

СВОБОДАТА НА УКРАЙНА

Съставители

Георги ФОТЕВ

Морис ФАДЕЛ

НОВ
БЪЛГАРСКИ
УНИВЕРСИТЕТ

СВОБОДАТА НА УКРАИНА

Съставители: проф. Георги Фотев, д.н.,
доц. Морис Фадел, д.н.

© Албена Стаменова, Анна Тертична, Биляна Курташева,
Велизар Шаламанов, Веселин Методиев, Владислав
Димитров, Георги Проданов, Георги Фотев, Евгений
Дайнов, Евлоги Станчев, Иван Костов, Йордан Божилов,
Йордан Ефтимов, Красен Станчев, Мая Ангелова, Михаил
Неделчев, Михаил Станчев, Момчил Методиев, Морис
Фадел, Огнян Минчев, Олена Чмир, Олеся Илашчук,
Пламен Дойнов, Райна Камберова, Росен Плевнелиев,
Тодор Тагарев, автори

Рецензент: проф. д-р Христо П. Тодоров

Редактор и коректор: Светла Бъчварова

© Издателство на Нов български университет, 2026
ул. „Монтевидео“ 21, 1618 София
www.nbu.bg
bookshop.nbu.bg

Всички права са запазени. Не е разрешено публикуването
на части от книгата под каквато и да е форма – електронна,
механична, фотокопирна, презапис или по друг начин – без
писменото разрешение на носителя на авторските права.

© Таня Йорданова – корица, дизайн и предпечат

Печат: „Симолини-94“ ООД

ISBN 978-619-233-391-1

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР

с. 11

I

СВОБОДАТА Е КУРАЖ

Веселин Методиев,
председател на Настоятелството на НБУ

с. 15

II

НАШИЯТ ИЗБОР Е СВОБОДАТА

Олеся Илашчук,
посланик на Украйна в България

с. 17

III

УКРАЙНА Е ЕВРОПА

Росен Плевнелиев

с. 19

IV

ВИНАГИ СТАВА ДУМА ЗА СВОБОДАТА

Пламен Дойнов

с. 23

V
РИСКЪТ ЗА ПОМОЩТА
ЗА УКРАЙНА И НЕГОВОТО ВЪЗПИРАНЕ
Иван Костов
с. 27

VI
ГЕНЕАЛОГИЯТА НА УКРАИНСКАТА
НАЦИОНАЛНА ИДЕНТИЧНОСТ
Георги Фомев
с. 33

VII
УКРАЙНА – АВАНГАРД НА
ЕВРОПЕЙСКАТА СИГУРНОСТ
Огнян Минчев
с. 65

VIII
СЛЕД ИМПЛОЗИЯТА
НА СЪВЕТСКАТА ИМПЕРИЯ:
РАЖДАНЕТО НА
НАЙ-НОВИЯ СВЯТ
Георги Проганов
с. 73

IX
ВСЕКИДНЕВНИЯТ ЖИВОТ
НА УКРАИНЦИТЕ ПО ВРЕМЕ
НА ВОЙНАТА
Михаил Станчев
с. 93

X
„РУССКИЙ МИР“ КАТО ВЕЧНА ВОЙНА
Евгений Дайнов
с. 101

XI
**ВОЙНАТА СРЕЩУ УКРАЙНА
И ЕВРОПЕЙСКАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ**
Тодор Тагарев
с. 121

XII
ВОЙНАТА И БЪЛГАРИЯ
Велизар Шаламанов
с. 139

XIII
**ЕВРОПА И ВОЙНАТА
НА РУСИЯ СРЕЩУ УКРАЙНА**
Йордан Божилов
с. 169

XIV
**ЗА УКРАИНСКОТО
ЛИТЕРАТУРНО ПОЛЕ**
Морис Фагел
с. 183

XV
**РЕКВИЕМ ЗА УКРАИНСКОТО
РАЗСТРЕЛЯНО ВЪЗРАЖДАНЕ (1937–1940)**
Михаил Неделчев
с. 187

XVI
**ПЪТЯТ КЪМ СВОБОДАТА
И ПЪТЯТ КЪМ СИБИР**

МИШО ХАДЖИЙСКИ
И БЪЛГАРИТЕ ОТ ТАВРИЯ
ВЪВ ВОЙНАТА НА ХИТЛЕР

И СТАЛИН
Пламен Дойнов

с. 195

XVII
**ПРЕМИЕРА В КИЕВ НА ГЕНИАЛНИЯ
ГУЦУЛСКИ ПОЕТИЧЕН ФИЛМ
„СЕНКИТЕ НА ЗАБРАВЕНИТЕ ПРАДЕДИ“
И ПОСЛЕДВАЛИТЕ Я СЪБИТИЯ**

ГЕОПОЕТИЧЕСКИ ЕТЮД ОТ
УКРАИНСКИЯ ДВАДЕСЕТИ ВЕК

Михаил Негелчев

с. 207

XVIII
**ПЕЙЗАЖИ СЛЕД КРАЯ НА СВЕТА
И ПОРТРЕТИ НА ГЕРОИ И МЪЧЕНИЦИ**

ПЕТИМА УКРАИНСКИ ФОТОГРАФИ,
СВИДЕТЕЛИ И СЪВРЕМЕННИ ТВОРЦИ
(ЕВГЕНИЙ МАЛОЛЕТКА, МСТИСЛАВ ЧЕРНОВ,
РОМАН ФИЛИПЕЙ, ДМИТРО КОЗАЦКИ

И МАКСИМ ДОНДЮК)

Йордан Ефтимов

с. 215

XIX
**УКРАЙНА КАТО ДИСТОПИЧНО-
МИСТИФИКАЦИОНЕН ФОКУС
В ГЛОБАЛНАТА ЛИТЕРАТУРА**

Биляна Курташева

с. 237

XX
ГЛАС ПОД ОБСТРЕЛ:
ЗА ЛИРИЧЕСКИТЕ РЕПОРТАЖИ
ОТ ВЗРИВЕНИЯ СВЯТ

Мая Ангелова

с. 249

XXI
РЕЛИГИОЗНАТА СИТУАЦИЯ В УКРАЙНА:
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ЗА МИТА
ЗА РУСКАТА ИЗКЛЮЧИТЕЛНОСТ

Момчил Методиев

с. 271

XXII
ЕТНОПОЛИТИКАТА
В УКРАЙНА СЛЕД 1991 Г.

Владислав Димитров

с. 295

XXIII
СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ
НА УКРАЙНСКОТО ИКОНОМИЧЕСКО
ОБЩЕСТВО

Красен Станчев

с. 311

XXIV
ПРОСТРАНСТВА НА УКРАЙНСКАТА
ИДЕНТИЧНОСТ: МЕЖДУ ИСТОРИЧЕСКИ
НАСЛЕДСТВА И РУСКИ ОСПОРВАНИЯ

Евлоги Станчев

с. 351

XXV
PER ASPERA AD ASTRA:
ПЪТЯТ НА УКРАИНСКИЯ
КНИЖОВЕН ЕЗИК

Албена Стаменова

с. 399

XXVI
УКРАИНСКИЯТ ЕЗИК В ПРОЦЕСИТЕ
НА ДЕКОЛОНИЗАЦИЯ

Олена Чмир

с. 427

XXVII
ЕЗИКЪТ КАТО ЩИТ
ПО ВРЕМЕ НА ВОЙНА (2014–...)

Райна Камберова

с. 443

XXVIII
УКРАИНСКАТА ЕМИГРАЦИЯ В БЪЛГАРИЯ
(1918–1944): КУЛТУРАТА КАТО СРЕДСТВО
ЗА БОРБАТА С ПРОПАГАНДАТА

Анна Тертична

с. 457

ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Георги Фомев

с. 479

ЗА АВТОРИТЕ

с. 481

СЪДЪРЖАНИЕ НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК

с. 495

ПРЕДГОВОР

След фактически безпроблемното във военно отношение анексиране на Крим от Русия през 2014 г. в ранните часове на 24 февруари 2022 г. се разнесе мълниеносната злокобна вест за обявената от Путин „военна операция“ за превземане на Украйна и нейната „денацификация и демилитаризация“. Като се има предвид това, което стана с анексирането на Крим и колосалната военна мощ на Русия, останалият свят си помисли, че резултатът от блицкрига е предрешен. Това не става. Не става и не става! Свободна и независима Украйна дава смайващ и за експертите отпор на вероломната агресия. Огромната част на света е не просто на страната на Украйна, но изразява възхищение към украинския народ и неговата жертвоготовност в името на своята свобода и суверенитет.

България е сред държавите, които застанаха на страната на Украйна, и като лоялен член на ЕС и НАТО има своя принос в помощта за жертвата на чудовищната война. Дори най-просветената част на нашето общество, смеем да твърдим, разбираше, че знанията ни от времето на Съветската империя за Украйна не струват нищо. Освен специалисти и наши сънародници, които са имали лични контакти с украинци и са чували украинска реч, българите си представят, че като знаят руски, ще разберат украински. Но украинският не е диалект на руския. Украинците не са руснаци. Украйна е продължително формирала се нация от средата на XIX век, но едва след разпадането на Съюза на съветските социалистически републики става суверен-

на национална държава. В Нов български университет ни запали идеята да подготвим книга, с която да запълним празнота в нашите знания за Украйна.

Решихме да организираме конференция по темата на бъдещата книга – „Свободата на Украйна“, докладите от която са основа на книгата. Конференцията има своята самостоятелна роля и значение за привличане на обществен интерес към съдбоносните за Украйна и Европа въпроси. Конференцията с енергичната подкрепа на ръководството на НБУ се състоя на 14 април 2025 г. в Тържествена зала на Централния военен клуб и протече на високо ниво.

Композицията на книгата се състои от няколко проблемно-тематични кръга, които са вътрешно свързани и хвърлят светлина върху възловия и съдбоносен не само за Украйна въпрос за нейната свобода и суверенитет, извоювани в дълго и драматично под гнета на Руската и след това Съветската империя национално възраждане. В началото вниманието е фокусирано върху кардиналния въпрос за свободата на Украйна, която е част от Европа и в която е европейският дух. Украйна се нуждае от помощ и рисковете без достатъчна помощ са големи. Обстойно е проследена генеалогията на украинската национална идентичност от средата на XIX век до учредяването на украинската национална държава след разпадането на Съветския съюз. На разпадането на Съветския съюз и на конструирането на „руският мир“ като злокобен мит са посветени отделни разработки. Едни от най-авторитетните автори у нас осветляват в своите анализи бушуващата война на Русия срещу Украйна.

В Русия, а по разбираеми причини и в Украйна има много учебници и обширна литература по история на Русия и читателите, както руски, така и не руски, не биха могли да разпознаят историята на Украйна освен чрез тълкуване на знаци, които все пак не е възможно да се заличат напълно. Историята на Украйна и специално на украинската кул-

тура от непреднамерена гледна точка е друга картина. В книгата има блок от текстове, посветени най-вече на украинската литература и макар и недостатъчно на украински културни феномени. Литературата, изкуствата и културите свързват и отсяват нациите и различните етноси в мултиетническите нации, а едноетнични нации не съществуват, но в случая на Украйна има присвояване (кражба) от Русия на творци с украинска етническа и национална идентичност, което за украинците е травматичен факт. Войната създава трагичен разлом между двете култури и само Господ знае как в бъдещето, което остава мрачно, този разлом ще може да се излекува.

Всяка нация и национална култура са в тясна и невинна видима връзка с религията. По правило главната и други религии предхождат, понякога с векове, началото на националното възраждане на традиционното и предмодерно общество, което се превръща в модерно. Православното християнство се вгражда във формирането на украинската национална идентичност, както и на руската, и на други страни. Но православие то има място заедно с католицизма и други деноминации. Тази тема има също специално място в книгата. Отделя се внимание и на етническия състав на украинското национално общество, в което, естествено, има значителен брой етнически руснаци в някои области. Това не е проблем в едно демократично модерно общество, което, разбира се, е и национално. Русия превръща въпроса с етническите руснаци в Украйна в проблем в перспективата на реакционната политическа и културна идеология, от която се ръководи. Ето защо в нашия замисъл на книгата ние заложихме темата в перспективата на европейските ценности и националните ценности, които са по своя характер европейски. Такава фундаментална ценност е толерантността към религиозните, етническите, културните различия и т.н.

Както всеки естествен език, и украинският език е не просто инструмент, а нещо много повече, защото е фор-

ма на съществуване на човешки жизнен свят и светове, но не затворена в себе си. В добре устроеното демократично национално общество, чуждо на всяка форма на дискриминация, официалният език не се налага над другите естествени езици, както се е практикувало в Руската и Съветската империя. В книгата са включени разработки върху украинския език и езиковите полета на украинското общество. Тези анализи не са просто за лингвисти в дисциплинарния смисъл на понятието, а се има предвид езикът като компонент на многоаспектния живот на украинското общество и суверенна правова държава.

Книгата представлява интерес за академичните общности в България, за широката четяща публика, за всички, които се интересуват от Украйна и са по един или друг начин съпричастни към каузата на гордия и достоен с постиженията си народ, пленен от свободата като върховна ценност, който никога не може да бъде пленен от какъвто и да е агресор.

С моя колега доц. Морис Фадел изразяваме искрена благодарност на всички автори за техния принос към книгата. Тя е свидетелство за нашата съпричастност към каузата на свободолюбивия украински народ.

проф. Георги Фотев